

исследованиях современные ученые, в частности: формирование творческих способностей будущих учителей области искусства; готовность будущих учителей художественных специальностей к профессиональному саморазвитию; формирование профессиональной культуры будущего учителя изобразительного искусства; применение народного художественного творчества в профессиональной подготовке будущего учителя изобразительного искусства; подготовки учителей декоративно-прикладного искусства как составляющая подготовки педагогов изобразительного искусства.

Ключевые слова: учитель, искусство, отрасль искусства, подготовка будущих учителей, учреждение высшего образования, профессиональная подготовка.

Abstract. The article deals with various aspects of the preparation of future teachers of the Arts in Ukraine. On the basis of the analysis of scientific and pedagogical literature and dissertation researches, scholars who considered the problem of preparing teachers of the art industry both in the historical aspect and at the present stage have been distinguished. The most significant problems that are encountered in their research by modern scholars are indicated, in particular: formation of creative abilities of future teachers of the Arts; readiness of future teachers of artistic specialties for professional self-development; formation of a professional culture of the future teacher of fine arts; the use of folk art in the professional training of the future teacher of fine arts; training of teachers of decorative-applied art as a component of training of teachers of fine arts. The author established that despite the research of various aspects of the training of teachers of artistic education in modern Ukraine, the problem of training future teachers of the arts in the historical perspective has not been thoroughly investigated yet. That is the prospect of our further research.

Key words: teacher, art, branch of art, preparation of future teachers, institution of higher education, professional training.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2018

К. О. Журба

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВАННЯ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ ОСНОВНОЇ І СТАРШОЇ ШКОЛИ

Анотація. Статтю присвячено проблемі підготовки педагогів до виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи. Методична допомога вчителів складається з методологічного, концептуального, акмеологічного, морально-етичного, компетентнісного та індивідуального концептів. Підготовка вчителів до виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи

здійснювалася через дистанційний спецкурс, тренінгову діяльність, педради, ділові ігри, батьківсько-педагогічні брифінги, інформаційні лекторії з елементами практикуму, проектну та самостійну роботу.

Ключові слова: смисложиттєві цінності, підготовка вчителів, школярів основної та старшої школи, методичні рекомендації, самостійна робота.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство зацікавлене не лише в навчанні дітей, а й у їх моральному вихованні, формуванні світогляду, розвитку духовного потенціалу, розумінні смисложиттєвих пріоритетів та перспектив.

Учитель має вагомий вплив на моральне становлення школярів основної і старшої школи, формування їхньої особистості та виховання смисложиттєвих цінностей. Для педагогів важливо не лише зберегти, а й розвинути дитячу самобутність і унікальність, створити умови для морального й духовного зростання вихованців, осмислення життя і себе в ньому, розкриття особистісного потенціалу та можливостей – усе це вимагає від учителя творчого підходу, вміння проектувати педагогічний процес, в основі якого – суб'єкт-суб'єктна взаємодія педагога та учня. Ми погоджуємося із С. Сисоевою, що така педагогічна взаємодія є «особистісно зорієнтованою, а процеси творчого розвитку кожного її суб'єкта взаємообумовленими та взаємопов'язаними» [5, с. 53].

Окрім того, на нашу думку, вчитель має вплив і на підготовку батьків до виховання смисложиттєвих цінностей у власних дітей в умовах сім'ї та виконує роль посередника між родиною та соціумом. У зв'язку з цим однією з найважливіших педагогічних умов ми визначили підготовку вчителів до виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Смисложиттєві цінності завжди перебували у центрі уваги науковців, які досліджували різні аспекти цього феномену. У філософії смисложиттєві цінності вивчались через призму антропоцентричного підходу (В. Кремень), світоглядно-методологічного аспекту (В. Огнев'юк), проблеми «Я» (М. Рубінштейн), пошуку смислу життя (В. Франкл). Для психологів пріоритетними були вищі виміри людського буття (І. Бех), смисложиттєві кризи (К. Карпинський), генеза здійснення особистості (С. Максименко), труднощі осягнення смислу життя (Е. Фромм). У педагогіці різні аспекти проблеми виховання смисложиттєвих цінностей у дітей різного віку досліджували В. Кришмарел (світське та релігійне розуміння базових смисложиттєвих цінностей), А. Солodka (соціокультурні трансформації), В. Тернопільська (самопізнання та самовиховання особистості), Л. Хоружа (етико-педагогічний підхід).

Мета статті – висвітлення специфіки підготовки вчителів до виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої

школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Учитель є для дітей взірцем, тому успішність виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи насамперед залежить від особистих і моральних якостей вчителя, його рівня професіоналізму, здатності вчитися і розвиватися самостійно та отримувати додаткові знання, необхідні для виховання дітей.

Виховна діяльність учителя має ґрунтуватися на пріоритеті інтересів та прав дитини, гуманістичних цінностях, педагогічній етиці, урахуванні вікових особливостей вихованців, плинності умов, за яких відбувається становлення дитини, а також підтримці та розвитку сутнісних сил дитини.

Водночас на виховання смисложиттєвих цінностей у дітей негативно впливають кризові явища в освіті і суспільному житті, корумпованість, низький рівень життя, особистісна невизначеність педагога й відсутність високих цілей, брак педагогічного досвіду та неформованість відповідних компетентностей, зосередженість на власному житті чи особистих проблемах, протиріччя між декларованими і реальними цінностями тощо.

У роботі з педагогами ми керувалися положеннями, зафіксованими в міжнародних та вітчизняних державних документах: Декларації Організації Об'єднаних Націй про освіту і підготовку у сфері прав людини (66/137), Конституції України, Законах «Про освіту» (№ 3491-д від 04.04.2016), «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2012 р.), Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення моральності в суспільстві та утвердження здорового способу життя» (2002 р.), Концепції гуманістичного виховання, Концепції нової української школи (рішення колегії МОН України від 27.10.2016 р.), Програмі виховання дітей та учнівської молоді, Програмі «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України», затвердженою Міністерством освіти і науки України (наказ № 1133 від 17.12.2007 р.), Законі України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2016 р.».

Діяльність учителів, що брали участь у дослідно-експериментальній роботі, спрямовувалася на створення педагогічних умов виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи. Методична допомога вчителям надавалася на базі закладів післядипломної освіти, зокрема Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, а також на методичних об'єднаннях, педагогічних радах, ЗМІ та складалася з таких концептів: методологічного (закони, принципи, філософські і психолого-педагогічні закономірності,

наукові підходи до виховання смисложиттєвих цінностей зростаючої особистості), концептуального (ідеї, тенденції, психологічні механізми, передовий педагогічний вітчизняний і світовий досвід), акмеологічного (людина як суб'єкт життєвого шляху, засоби досягнення смисложиттєвої та професійної вершини, визначення нових цілей професійного розвитку), морально-етичного (морально-етичні цінності і переконання вчителя, моральні якості, гуманістична спрямованість виховної діяльності, визнання дитини найвищою цінністю), компетентнісного (знання і вміння на практиці використовувати традиційні та інноваційні методики і технології, доцільне використання виховних форм і методів), індивідуального (вікові особливості, індивідуальні якості, життєві пріоритети і плани).

Методична робота з учителями основної і старшої школи спрямовувалася на:

- оволодіння методологією й теорією виховання смисложиттєвих цінностей зростаючої особистості;

- осмислення тенденцій, закономірностей, психологічних механізмів виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи;

- ознайомлення з нормативними документами, сучасними вітчизняними та світовими концепціями, програмами з виховання смисложиттєвих цінностей у дітей шкільного віку;

- вивчення та впровадження у виховну практику закладів загальної середньої освіти передового педагогічного досвіду, сучасного змісту та інноваційних методик щодо виховання смисложиттєвих цінностей;

- дослідження динаміки рівнів вихованості смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи;

- спонукання до самостійної роботи, професійного саморозвитку щодо підвищення рівня педагогічної компетентності з питань виховання смисложиттєвих цінностей у школярів у сучасних умовах.

Зважаючи на концептуальні положення дослідження, розроблена нами методика підготовки вчителів до виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи включала виступи на методичних об'єднаннях, координаційних та педагогічних радах, а також участь у семінарах.

Зауважимо, що означена проблема обговорювалася і на педрадах. У зв'язку з цим нами була розроблена технологія підготовки і проведення педагогічної ради щодо питань виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи, яка була впроваджена в практику експериментальних шкіл.

Технологія педагогічної ради з питань виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи

Мета: визначити ефективні педагогічні умови виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи у закладі

загальної середньої освіти.

Завдання: розробити систему виховних заходів, спрямованих на покращення виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи.

Методи збору інформації: опитування, анкетування, інтерв'ювання усіх суб'єктів виховного процесу; спостереження за виховною діяльністю педагогів, їх взаємодією з учнями, батьками; аналіз й узагальнення зібраної інформації.

Для забезпечення підготовки проведення тематичної педради було створено творчі групи з 5 чоловік, кожна з яких мала вирішити своє завдання.

Зокрема, перша творча група працювала над проблемою «Передовий педагогічний досвід виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи» та висвітлювала такі питання:

1. Програми для дітей основної і старшої школи, спрямовані на виховання смисложиттєвих цінностей, у США.

2. Досвід виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи в країнах ЄС.

3. Практика виховання смисложиттєвих цінностей у школярів у країнах Азії.

4. Досвід виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи в пострадянських країнах.

5. Український досвід виховання смисложиттєвих цінностей у дітей та учнівської молоді.

Друга творча група досліджувала проблеми виховання смисложиттєвої сфери у школярів основної і старшої школи та розглядала такі питання:

1. Вікові кризи підлітків й старшокласників та їхній зв'язок зі смисложиттєвою сферою дітей.

2. Дитячі суїциди та їх причини (втрата смислу життя, смисложиттєвих цінностей).

3. Життєві плани школярів та смисложиттєва невизначеність.

4. Формування у підлітків і старшокласників відповідального ставлення до свого життя.

5. Формування у школярів основної і старшої школи здатності приймати рішення та протистояти несприятливим життєвим обставинам.

Третьою творчою групою опрацьовувалися питання виховання смисложиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи в позакласній діяльності. Питаннями для розгляду були такі:

1. Створення виховного середовища, сприятливого для дітей та розвитку їхньої смисложиттєвої сфери.

2. Виховання в дітей шкільного віку життєвого оптимізму та життєстійкості на годинах психології.

3. Використання потенціалу виховних годин із метою виховання

смысловиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи.

4. Діяльність шкільних гуртків та факультативів у вихованні смысловиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи.

5. Інноваційні форми і методи виховання смысловиттєвих цінностей у школярів.

Четверта творча група обрала для вивчення проблему виховання смысловиттєвих цінностей дітей у підлітковому і ранньому юнацькому віці в сім'ї та проаналізувала такі питання:

1. Особистий приклад батьків та членів родини як важливий чинник у подоланні життєвих випробувань та труднощів.

2. Вплив батьків на вибір смысловиттєвих цінностей дітьми.

3. Формування в дітей уявлень, щодо проявів смысловиттєвих цінностей у родині.

4. Віра в дітей та їхні здібності як умова досягнення ними життєвої мети.

5. Створення в сім'ї сприятливих умов для прийняття дітьми важливих життєвих рішень та вибору моральних засобів у досягненні мети.

За допомогою вищезазначеного розподілу завдань між творчими групами, дозволив всебічно розкрити проблему і показати її з різних сторін, усвідомити її значущість та зробити свої пропозиції, побажання щодо організації навчально-виховного процесу в основній і старшій школі.

Учасники педради, які не увійшли до творчих груп, виконували роль експертів та аналізували й порівнювали пропозиції колег, уточнювали важливі моменти й узагальнювали їх. Проведена робота дала змогу визначити систему заходів, запропонованих усіма творчими групами, що спрямовуються на оптимізацію виховного процесу навчального закладу та сприяли вихованню смысловиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи.

Окрім того, на педагогічних радах також заслуговувалися питання щодо діагностики рівнів вихованості смысловиттєвих цінностей у школярів основної та старшої школи, оптимізації роботи вчителя з виховання смысловиттєвих цінностей в учнів 5-11 класів, що свідчить про практичну зацікавленість педагогів у такій діяльності.

Нами також було розроблено дистанційний спецкурс «Теорія і практика виховання смысловиттєвих цінностей зростаючої особистості» в рамках інтернет-школи професійної майстерності на базі Черкаського інституту післядипломної освіти педагогічних працівників, яка діяла в міжкурсовий період. В анотації до означеного курсу вказувався перелік тем, до яких додавався інформативний матеріал, презентації, практичні завдання для самостійного опрацювання, запитання або тести для самоперевірки, список рекомендованої літератури та посилання на інтернет-ресурси з означеної проблематики. Також для самостійної роботи вчителям пропонувалися ресурси з теорії і практики виховання

смісложиттєвих цінностей лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання, розміщені в електронній бібліотеці НАПН України, а також електронні бази Черкаського освітянського порталу, ДНІПБ України ім. В. О. Сухомлинського тощо.

Програма дистанційного спецкурсу містила змістову, мотиваційно-ціннісну та контрольню-аналітичну складові, які забезпечували цілісність навчального процесу у таких формах: відео-лекторій (записи лекцій на цифрову камеру, що розмішувалися на інтернет-сторінці спецкурсу); мультимедіа-лекції (теоретичний матеріал для самостійного опрацювання зі схемами, таблицями); семінарські заняття off-line (розміщення текстів виступів і тез із теми заняття з їх наступним обговоренням на форумі в зазначений час); консультації on-line (самостійне опрацювання матеріалу передбачало індивідуальні і групові консультації з кожної теми в режимі телефонної розмови, електронного листування, а також chat чи skype); навчальні дискусії (використовувалися в процесі вивчення тем на форумі та передбачали висловлювання власної думки, дискутування, відповіді на проблемні запитання); контрольне діагностування (електронне тестування рівня опанування теоретичного матеріалу з означеної проблеми).

Підготовка вчителів до виховання смісложиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи передбачала також роботу з батьками, як партнерами у вихованні дітей. На нашу думку, підготовка вчителів до взаємодії з батьками забезпечувала оптимізацію виховного процесу та ефективне використання сильних сторін суб'єктів виховання у вирішенні таких важливих виховних завдань як:

- створення сприятливих педагогічних умов для виховання смісложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи;
- створення умов для життєвого самовизначення та самореалізації учня, ставлення до кожної дитини як найвищої цінності, визнання її моральних потреб;
- гуманізація стосунків у родині, покращення виховного психологічного клімату сім'ї;
- подолання в дітей невпевненості, страхів, неадекватної самооцінки, депресивних станів, життєвої та моральної невизначеності, песимістичного ставлення до життя, які негативно відображаються на смісложиттєвій сфері дитини.

Вище означений напрям діяльності передбачав залучення вчителів до індивідуальної і групової проектної діяльності з вивчення передового педагогічного досвіду, розробки форм роботи з батьками та методичних рекомендацій для підвищення педагогічного рівня батьків.

Значну зацікавленість у вчителів викликали такі форми роботи з батьками, як тренінгові заняття (батьківські збори з елементами тренінгу), інформаційні лекторії з елементами практикуму, батьківсько-педагогічні брифінги та батьківські форуми, які активно апробувалися вчителями на практиці.

При проведенні батьківських зборів з елементами тренінгу ми використовували низку різноманітних вправ та ділову гру. Так, на початку зборів педагог запропонував вправу «А моя дитина...», де кожен із батьків характеризував позитивні якості своєї дитини, а всі інші підтримували його оплесками та словами: «Ми за неї (нього) дуже раді!». Вправа налаштовувала батьків на позитивне сприйняття власних дітей та спільну ефективну роботу.

Також із батьками було проведено ділову гру «Життєвий вибір», для організації якої ми використовували методику В. Киричука, Л. Єнотаєвої, Ю. Веселки. Гра мала на меті «виявити ставлення батьків до означеної проблеми, знайти шляхи та способи її вирішення, також сприяти об'єднанню батьківського колективу, формуванню доброзичливих і довірливих відносин між батьками та педагогами» [4, с.19].

Ділова гра передбачала роботу в групах («діти», «адміністрація школи», «вихователі», «батьки»). Учасники виконували свої ролі згідно з назвою групи. У ході гри розглядалися ситуації життєвого вибору, подолання бар'єрів чи обрання засобів для досягнення поставленої мети, а також ситуацій, з якими діти часто стикаються в житті. Кожна група пропонувала своє бачення проблеми та спосіб її вирішення. Групу експертів зазвичай очолював шкільний психолог, а до її складу входили діти, які оцінювали рішення дорослих. Наприкінці гри учасники висловлювали свої думки щодо того, чи справилися їхні очікування і що вони зрозуміли.

Батьківсько-педагогічні брифінги передбачали попередню підготовку не лише вчителів, а й батьків. Із метою всебічного висвітлення проблеми до участі у брифінгах запрошувалися науковці Інституту проблем виховання, медики, психологи, а також представники різних соціальних інститутів. Зазвичай батьки за тиждень отримували інформацію щодо проведення брифінгу та його тематики і могли підготувати запитання, що їх хвилюють. Водночас на брифінгу представлялася доповідь на означену тему, яку потім педагоги обговорювали з батьками та ставили бліц-запитання. Останні були зацікавлені отримати вичерпні відповіді на поставлені запитання. Батьківсько-педагогічні брифінги переважно тривали близько 30 хвилин і були інформативно насиченими. На них розглядалися такі теми: «Самооцінка та життєві домагання дитини», «Критичне мислення і життєві стереотипи», «Кожна дитина унікальна особистість», «Оптимізм і почуття гумору у вихованні смисложиттєвих цінностей дитини в сім'ї».

Контрольний зріз показав, що найбільш ефективними формами підготовки вчителів до виховання смисложиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи є тренінги (22,0 %); обмін ресурсами (книги, статті, дослідження з означеної проблеми) (9,5 %); збагачення педагогічного досвіду завдяки семінарам, практичним заняттям, виступам науковців і практиків на базі навчального закладу (9,1 %); консультації та

педагогічні консиліуми (8,5 %), участь у конференціях та «круглих столах» (7,8 %); презентації (7,2 %); участь у різноманітних проєктах (6,7 %); висвітлення результатів діяльності педагогічних колективів на сайтах закладу та в соцмережах (5,8 %); розвиток партнерства з педагогами і батьками (5,2 %); можливість брати участь у майстер-класах (4,9 %); ретельний аналіз педагогічних здобутків і помилок (4,5 %); доступ до електронних бібліотек та інтернет-ресурсів (3,2 %); відвідування відкритих занять (2,9 %); вивчення світового досвіду (1,5 %), курси підвищення кваліфікації (0,7 %); самоосвіта (0,5 %).

Слід наголосити на важливій ролі самоосвіти вчителів в організації процесу виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи. Вчителю, які виявили бажання підвищити свій фаховий рівень у цій царині, був розроблений і запропонований список рекомендованої літератури для самостійного опрацювання – «Виховання смисложиттєвих цінностей у школярів у педагогічних джерелах».

Варто зазначити, що вчителі самостійно опрацьовували розроблені та запропоновані нами методики та методичні матеріали щодо організації виховної роботи в основній і старшій школі, а також методичні рекомендації щодо педагогічного спостереження, діагностики й виховання смисложиттєвих цінностей у школярів.

Найбільш досвідчені і зацікавлені вчителі долучалися до пошукової діяльності з вивчення окремих аспектів виховання смисложиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи та самостійно працювали над вирішенням дослідницьких завдань.

Після завершення експериментальної роботи вчителі відзначили, що виховання смисложиттєвих цінностей у дітей вимагає насамперед значної роботи вчителя над самим собою (24,6 %), зміни власного світобачення (18,9 %), позитивного ставлення до життя та оптимізму (12,6 %), бачення перспектив і позитивних змін у собі та вихованцях (9,4 %), зорієнтованості на вищі цілі (8,8 %), зацікавленості у власному розвитку й саморозвитку (7,2 %), опанування новими компетентностями (5,2 %), використання сучасних методик, технологій (4,0 %), творчого підходу до роботи (3,4 %), глибокого знання психології і вікових особливостей дітей (2,5 %), здатності вчасно допомогти дитині, бути поруч в моменти пошуку та зміни смисложиттєвих цінностей, щоб ненав'язливо спрямовувати її (1,9 %), самоздійснення себе в педагогічній професії (1,5 %).

Висновки і перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, проведене дослідження засвідчило взаємозв'язок ефективності виховання смисложиттєвих цінностей у школярів основної і старшої школи з підготовкою вчителів до здійснення цього процесу, їхньою особистісною й професійною зацікавленістю. Запропонована нами система роботи з вчителями ґрунтується на сучасній програмі і концепції, дослідницькому супроводі, творчому підході вчителя, професійному

зростанні та створенні оптимальних умов для виховання смисложиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: навчальний практико-орієнтований навчальний посібник / [Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Ковганич Г. Г.]. – Х: Видавництво «Точка», 2007. – 192 с.
2. Особистісно орієнтована методика виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості : метод. рекомендації / [К. О. Журба, С. В. Коновець, І. М. Шкільна]. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. – 176 с.
3. Постовий В. Г. Тенденції і пріоритети виховання дітей у сучасній сім'ї: Монографія. – Київ: Інститут проблем виховання АПН України, 2006. – 190 с.
4. Розвиток особистості обдарованого учня засобами соціально-педагогічного проектування в системі освіти та родині. Посібник / [Киричук В. О., Єнотаєва Л. Є., Веселка Ю. Б.] – Київ : ІОД, 2015. – 71 с.
5. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість у науковому просторі педагогіки / С. О. Сисоєва// Філософія педагогічної майстерності:зб. наук. праць/ред. Н. Г. Ничкало.– Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – С. 51 – 58.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Vzaemodiia navchalnoho zakladu i simi: stratehii, tekhnolohii, modeli: navchalnyi praktyko-zorrientovanyi navchalnyi posibnyk [Interaction Between the Educational Environment and the Family: Strategies, Technologies, Models: textbook] / [Orzhekhovska V. M., Kyrychenko V. I., Kovhanych H. H.]. – Kh: Vydavnytstvo "Tochka", 2007. – 192 s. (in Ukrainian)
2. Osobystisno oriientovana metodyka vykhovannia moralnoi samosvidomosti zrostaiuchoi osobystosti : metod. rekomendatsii [Personally Oriented Method of Education of Moral Consciousness of a Growing Person: methodical recommendations] / [K. O. Zhurba, S. V. Konovets, I. M. Shkilna]. – Kharkiv: "Drukarnia Madryd", 2016. – 176 s. (in Ukrainian)
3. Postovyi V. H. Tendentsii i priorytety vykhovannia ditei u suchasniim simi: Monohrafiia. [Tendencies and Priorities of Breeding Children in a Modern Family: Monograph] – Kyiv: Instytut problem vykhovannia APN Ukrainy, 2006. – 190 s. (in Ukrainian)
4. Rozvytok osobystosti obdarovanoho uchnia zasobamy sotsialno-pedahohichnoho proektuvannia v systemi osvity ta rodyni. Posibnyk [Development of the Personality of a Gifted Student by Means of Social

and Pedagogical Design in the System of Education and Family. Manual] / [Kyrychuk V. O., Yenotaieva L. Ye., Veselka Yu. B.] – Kyiv : IOD, 2015. – 71 с. (in Ukrainian)

5. Sysoieva S. O. Pedahohichna tvorchist u naukovomu prostori pedahohiky [Pedagogical Creativity in the Scientific Space of Pedagogy] / S. O. Sysoieva// Filosofiia pedahohichnoi maisternosti:zb. nauk. prats/red. N. H. Nychkalo.– Kyiv-Vinnytsia: DOV “Vinnytsia”, 2008. – S. 51 – 58. (in Ukrainian)

Аннотация. Статья посвящена проблеме подготовки учителей к воспитанию смысложизненных ценностей у школьников основной и старшей школы. Методическая помощь учителям включала методологический, концептуальный, акмеологический, морально-этический, компетентностный, индивидуальный концепты. Подготовка учителей к воспитанию смысложизненных ценностей у школьников основной и старшей школы осуществлялась через дистанционный спецкурс, трениговую деятельность, педсовет, деловые игры, родительско-педагогические брифинги, информационные лектории с элементами практикума, проектную и самостоятельную работу.

Ключевые слова: смысложизненные ценности, подготовка учителей, школьники основной и старшей школы, методические рекомендации, самостоятельная работа.

Abstract. The article is devoted to the problem of teacher training for the education of values of meaning for life in secondary and high school students. Methodological assistance to teachers included methodological, conceptual, acmeological, moral and ethical, competence, individual concepts. The training of teachers for the education of meaning of life values in secondary and high school students was carried out through a distance special course, training activities, councils, business games, parenting and pedagogical briefings, information lectures with the elements of the workshop, project and independent work.

Key words: values of the meaning of life, training teachers, in secondary and high school students, methodical recommendations, independent work.

Статья надійшла до редакції 6.03.2018